

Umetniška gimnazija – glasbena smer
Modul B: petje – inštrument

Učni načrt

ČEMBALO

OBVEZNI PREDMET

420 ur

Učni načrt
ČEMBALO
Obvezni predmet (420 ur)

Učni načrt so pripravili:

Predsednica predmetne skupine:

Barbara De Costa, mag. art., Glasbena šola Fran Korun Koželjski Velenje, ŠC Velenje, Gimnazija, Umetniška gimnazija – Glasbena smer

Člana:

doc. Egon Mihajlović, Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo Ljubljana

Tomaž Sevšek Šramel, prof., Glasbena šola Ljubljana Vič - Rudnik

Vodja in koordinator predmetne skupine za čembalo:

Primož Malavašič, spec., Glasbena šola Logatec

Vodja področne skupine za glasbeno šolstvo:

dr. Dimitrij Beuermann, Zavod RS za šolstvo

Vsebinsko prenavo srednjega glasbenega šolstva je pripravila in izvedla nacionalna komisija za glasbeno šolstvo v mandatu 2011–2015.

Recenzenta:

Domen Marinčič, prof.

prof. Maria Luisa Baldassari, Conservatorio Statale di musica G. Rossini Pesaro

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: **dr. Jernej Pikalo**

Za zavod: **mag. Gregor Mohorčič**

Uredili: **izr. prof. mag. Ivan Florjanc, Marija Gregorc, prof.**, in **mag. Tomaž Faganel**

Jezikovni pregled: **Mira Turk Škraba**

Objava na spletnem naslovu:

http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/

Prva izdaja

Ljubljana 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:780.651.1(0.034.2)

DE Costa, Barbara

Učni načrt. Čembalo [Elektronski vir] : obvezni predmet : 420 ur / [pripravili Barbara De Costa, Egon Mihajlović, Tomaž Sevšek Šramel]. - 1. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2013. - (Umetniška gimnazija - glasbena smer. Modul B, Petje - inštrument)

ISBN 978-961-03-0171-4 (pdf, Zavod RS za šolstvo)

1. Gl. stv. nasl. 2. Mihajlović, Egon 3. Sevšek, Tomaž

271415296

Učni načrt za čembalo sloni na domači in tuji literaturi ter najnovejši pedagoški doktrini in praksi na področju instrumentalnega pouka predmeta čembalo.

Učni načrt za predmet čembalo je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 161. seji 19. decembra 2013.

VSEBINA

1	OPREDELITEV PREDMETA	4
2	SPLOŠNI CILJI	4
3	OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	6
4	STANDARDI ZNANJA IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA	11
5	DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	12
5.1	Preverjanje in ocenjevanje znanja	14
5.2	Medpredmetne povezave	14
6	MATERIALNI POGOJI	15
7	ZNANJA IZVAJALCEV	15

1 OPREDELITEV PREDMETA

Informirano izvajanje starejše glasbe na ustreznih zgodovinskih glasbilih ali njihovih kopijah je postalo v drugi polovici prejšnjega stoletja v zahodnih izobraževalnih sistemih samoumevno. Čembalo je bil pri tem razvoju eno najpomembnejših glasbil. Današnjim čembalistom so na voljo več kakor štiri stoletja solistične in ansambelske glasbe od 15. do 19. stoletja in od začetka 20. stoletja naprej. Čembalo je imel v glasbenem življenju dolgo osrednjo vlogo, podobno kakor pozneje klavir. Danes je nepogrešljiv predvsem v baročni glasbi pri izvajanju generalnega basa v komornih zasedbah z inštrumentalisti ali pevci, v večjih ansamblih in pri izvedbi vokalno-instrumentalnih del (oper in oratorijev) iz obdobja do sredine 18. stoletja. Sodeluje tudi pri izvedbi klasicističnih koncertov in simfonij, pri izvajanju recitativov v italijanskih operah pa vse do prvih desetletij 19. stoletja. Kot solistični inštrument je bil v rabi vse do zadnjih desetletij 18. stoletja in se je v tej vlogi znova pojavil na začetku 20. stoletja.

Posebnosti čembala od dijaka* zahtevajo razvoj specifične tehnike, ki je drugačna kakor pri drugih glasbilih s tipkami, pa tudi natančnost in jasno glasbeno predstavo, ki sta nepogrešljivi pri izvajanju baročne in klasicistične glasbe. Delo s čembalom razvija razumevanje glasbe ter predvsem agogično in harmonsko senzibilnost. Pri izobraževanju vsakega čembalista ima pomembno vlogo izvajanje generalnega basa. Vse naštetе odlike so povezane z vodenjem ansamblov in orkestrrov kot tradicionalno nalogo čembalista.

Čembalo je glasbilo različnih tipov in velikosti. V primerjavi s klavirjem ali z orglami je zaradi razmeroma nizke cene lažje dostopen, preprostejši pa je tudi transport.

Dijaki so poleg urjenja v igranju svojega glasbila deležni tudi vseh strokovnih in drugih splošnih vedenj. Učenje čembala na srednješolski ravni se tako razširi v širše zastavljeno učno in vzgojno dogajanje in se po štirih letnikih konča z maturo.

2 SPLOŠNI CILJI

Dijaki pri predmetu čembalo:

- pridobivajo, poglobljajo in usvajajo čembalsko izvajalsko tehniko in se usposablajo za obvladovanje vseh pojavnih oblik igranja na čembalo;

* V tem učnem načrtu uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, veljajo za oba spola (dijak za *dijaka* in *dijakinjo*, učitelj za *učitelja* in *učiteljico*).

- pridobijo vpogled v položaj in pomen čembala in drugih zgodovinskih glasbil s tipkami v zgodovini zahodne glasbe;
- se s pomočjo literature, zgodovinskih glasbil, posnetkov in drugih virov seznanijo z osnovami zgodovinske izvajalske prakse;
- razvijajo sposobnost kritične presoje glasbenih interpretacij, notnih izdaj in glasbenih del;
- razvijajo senzibilnost za razne uglasitve;
- razvijajo analitično obvladovanje notnega zapisa v kompozicijskem, oblikovnem in slogovnem smislu;
- razvijajo svojo nadarjenost oziroma muzikalne in inštrumentalne sposobnosti (glasbeno pomnjenje, slušne predstave, koncentracijo, čut za harmonski potek, obliko in strukturo, smisel za skladnost, slogovne posebnosti in značilnosti);
- dosegajo raven tehničnega znanja in muzikalne zrelosti, da lahko nadaljujejo izobraževanje ter se lahko vključijo kot izvajalci bassa continua v komorne skupine in orkestre;
- ob igranju razvijajo socialne sposobnosti pri komorni igri, v orkestru, zboru in pri projektnem delu;
- javno igrajo skladbe za čembalo ali druga glasbila s tipkami (klavikord, virginal, orgle, klavir s klavirci);
- negujejo estetsko doživljanje in si ostrijo glasbeni okus;
- poglobljajo predznanje, odkrivajo in razvijajo svoje glasbene sposobnosti;
- ob sistematični vadbi razvijajo delovne navade in odnos do dela;
- razvijajo odgovornost za svoje znanje;
- skupaj z učiteljem spremljajo in presojajo uspešnost, usmerjajo in razvijajo svoj učni proces;
- osveščajo in razvijajo sposobnost načrtovanja učenja;
- se sporazumevajo v slovenščini in skrbijo za kakovost učnega jezika;
- spoznavajo in izvajajo glasbena dela, ki so nastala na slovenskem ozemlju, bila povezana z njim ali pa ohranjena na njem;
- negujejo narodno identiteto in razvijajo zavest o pomenu ohranjanja narodove samobitnosti;
- primerjajo slovensko in evropsko glasbeno dediščino;
- spoznavajo, razumevajo in uporabljajo strokovne izraze v tujih jezikih;
- za uspešnejše doseganje učnih ciljev kritično uporabljajo računalniško informacijsko tehnologijo in pridobivajo podatke iz različnih, tudi elektronskih virov;

- se učijo nastopati v javnosti samostojno ali v raznih skupinah in utrjujejo dobre oblike samozavesti;
- aktivno sodelujejo pri ustvarjalnih projektih, si pridobivajo samoiniciativnost in podjetnost;
- se vključujejo v domača in mednarodna šolska partnerstva in spoznavajo raznolika kulturna okolja;
- oblikujejo svojo osebnost in identiteto;
- se usposabljujejo za svoje bodoče delo.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Cilji in vsebine so urejeni po tematskih sklopih.

3.1.1 Tehnične prvine	
OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
Dijaki: – se seznanijo s prvinami igranja na čembalo in z glavnimi razlikami med čembalom in drugimi glasbili s tipkami; – obvladujejo in zavestno usvajajo prvine tehnike (udarec prsta, izpust tipke, artikulacija); – uporabljajo vaje za sprostitvev izvajalskega aparata in za precizno obravnavanje prstne tehnike glede na enakomernost, neodvisnost in hitrost prstnega dotika; – utrjujejo ritmično stabilnost; – izvajajo lestvice in melodične figure z zgodovinskimi prstnimi redi; – izvajajo pomembnejše okraske.	– I. Ahlgrimm, Manuale der Orgel- und Cembalotechnik (izbrane vaje) – F. Couperin, L'art de toucher le clavecin (izbrane vaje) – M. Boxall, Harpsichord Method (izbrane skladbe) – E. Baiano, Metodo per Clavicembalo (izbrane vaje) – Fritz Emonts, Polyphones Klavierspiel (izbrane vaje) – C.-L. Hanon (izbrane vaje) – Lestvice (diatonične, dur in mol – harmonični in melodični), vzporedno čez tri oktave – Lestvice v tercah – Razloženi akordi in arpeggi
3.1.2 Skladbe 16. in 17. stoletja	
Dijaki: – spoznajo razne glasbene oblike (variacije, plesi, polifone skladbe, preludiji in toccate skladateljev različnih nacionalnih šol) in njihove značilnosti; – spoznavajo glavne značilnosti sloga (ornamenti, artikulirana igra, igranje polifonije); – razvijajo sposobnosti retoričnega muziciranja in prepoznavanja različnih afektov.	– <i>Angleški virginalisti</i>: izbrane skladbe iz zbirke Fitzwilliam Virginal Book (ali Mulliner Book, Dublin Virginal Book) – <i>Italijanski skladatelji</i>: krajše toccate v starejšem slogu, intonazioni (A. Gabrieli, G. Gabrieli, M. A. Cavazzoni, G. Diruta) – A. de Cabezón, preprostejši tienti – <i>Nemški skladatelji</i>: S. Scheidt, Cantio Belgica ali Tabulaturbuch der Regina Clara Im Hoff – »Tokatni slog«: lažje toccate G. Frescobaldija

3.1.3 Skladbe francoskih clavecinistov	
Dijaki:	
– spoznavajo glavne slogovne značilnosti (<i>stil brisé</i>, okraski, artikulirana in legato igra z nemimi menjavami, <i>inégalité</i> in druge ritmične posebnosti); – prepoznavajo najznačilnejše plesne vzorce in spoznavajo njihove metrične značilnosti.	– F. Couperin, L'art de toucher le clavecin (izbor lažjih preludijev) – L. Couperin, La Piémontoise, La Pastourelle, Canaries itd. – J. C. de Chambonnières: skladbe po izbiri – J.-Ph. Rameau, Suita v a-molu (1706)
3.1.4 Skladbe J. S. Bacha in sodobnikov	
Dijaki:	
– spoznavajo glavne značilnosti sloga (okraski, artikulirana igra); – analizirajo kompozicijske prvine (polifonija, kontrapunkt, harmonija) in na tej podlagi oblikujejo interpretacijo.	– J. S. Bach, dvoglasne invencije (zahtevnejše), triglasne invencije (sinfonije), fugete – G. F. Händel, Fuga v D-duru (dvoglasna), Fugeta v C-duru, Sonatina v d-molu – D. Scarlatti: lažje sonate (vsaj dve sonati različnih značajev)
3.1.5 Skladbe galantnega sloga in klasicizma	
Dijaki:	
– spoznavajo glavne značilnosti sloga (okraski, legato igra, artikulacija); – prepoznavajo različne značaje in druge značilnosti sloga rahločutnosti (<i>empfindsamer Stil</i>) in jih uporabijo kot podlago za interpretacijo.	– C. Ph. E. Bach, Probestücke, Šest variacij v C-duru – J. Haydn, lažje sonate (npr. Hob. XVI:13, Hob. XVI:8, Hob. XVI:G1, Hob. XVI:4) – W. A. Mozart, Sonata v C-duru, K. 545, K. 279
3.2.1 Tehnične prvine	
Dijaki:	
– nadgrajujejo prvine igranja na čembalo in obvladujejo razne tehnike (artikulacija, staccato, legato); – uporabljajo vaje za sprostitev izvajalskega aparata in precizno obravnavanje prstne tehnike glede na enakomernost, neodvisnost in hitrost prstnega dotika; – utrjujejo ritmično stabilnost; – izvajajo lestvice in melodične figure tudi z zgodovinskimi prstnimi redi; – izvajajo okraske raznih nacionalnih slogov.	– I. Ahlgrimm, Manuale der Orgel- und Cembalotechnik (izbrane vaje) – F. Couperin, L'art de toucher le clavecin (izbrane zahtevnejše vaje) – M. Boxall, Harpsichord Method (izbrane skladbe) – E. Baiano, Metodo per Clavicembalo (izbrane vaje) – Fritz Emonts, Polyphones Klavierspiel (izbrane zahtevnejše vaje) – C.-L. Hanon (izbrane vaje) – Lestvice (izvedene tudi z zgodovinskimi prstnimi redi) – Razloženi akordi in arpeggi – Vaje za polifonijo – Vaje za artikulacijo
3.2.2 Skladbe 16. in 17. stoletja	
Dijaki:	
– prepoznavajo značilnosti raznih glasbenih oblik (variacije, plesi, polifone skladbe, preludiji in toccate skladateljev različnih nacionalnih šol); – prepoznavajo glavne značilnosti sloga in nadgrajujejo znanje o okraskih, artikulaciji,	– <i>Angleški virginalisti</i>: O. Gibbons, Coranto, Alman; P. Philips, izbrane skladbe – <i>Italijanski skladatelji</i>: ricercari, canzone (A. Gabrieli, G. Gabrieli, C. Merulo, G. Cavazzoni) – A. de Cabezón, variacijske oblike in tientí, T.

– polifoniji); – razvijajo sposobnosti retoričnega muziciranja in prepoznavanja različnih afektov.	de Santa María – »Tokatni slog«: toccate G. Frescobaldija in J. J. Frobergerja

3.2.3 Skladbe francoskih clavecinistov

Dijaki: – prepoznavajo osnovne značilnosti sloga (<i>stil brisé</i>, okraski, artikulirana in legato igra z nemimi menjavami, <i>inégalité</i> in druge ritmične posebnosti); – prepoznavajo najznačilnejše plesne vzorce in obvladujejo njihove metrične značilnosti.	– F. Couperin, Pièces de clavecin, izbor – L.-C. Daquin, La Joyeuse – N. Lebègue, izbrane skladbe – Suite v francoskem slogu angleških in nemških skladateljev (H. Purcell, J. Blow, D. Buxtehude, G. Böhm)

3.2.4 Skladbe J. S. Bacha in sodobnikov

Dijaki: – spoznavajo glavne značilnosti sloga (okraski, artikulirana igra); – analizirajo kompozicijske prvine (polifonija, kontrapunkt, harmonija) in na tej podlagi oblikujejo interpretacijo.	– J. S. Bach, Francoske suite, lažji preludiji in fuge iz zbirke Das Wohltemperierte Clavier – G. F. Händel, suita po izboru – D. Scarlatti, vsaj dve sonati različnih značajev (dijak med šolskim letom preigra vsaj dve skladbi J. S. Bacha in dve skladbi njegovih sodobnikov)

3.2.5 Skladbe galantnega sloga in klasicizma

Dijaki: – prepoznavajo značilnosti sloga (okraski, legato igra, artikulacija) in jih uporabljajo pri slogovno informirani interpretaciji.	– J. Haydn, variacije (12 variacij Hob. XVII/3) in sonate (Hob. XVI/18, XVI/44) – J. Chr. Bach, Štiri variacije, op. 5, št. 3 – B. Galuppi, izbrane sonate – W. A. Mozart, variacije Je vous dirai maman, K. 265 ali Sedem variacij Willem van Nassau, K. 25

3.2.6 Skladbe 20. in 21. stoletja

Dijaki: – spoznajo ponovni pojav čembala v 20. stoletju in zgodovinske tipe sodobnega čembala; – izvajajo lažje skladbe skladateljev 20. stoletja in spoznavajo kompozicijske prvine neobaroka in novejših glasbenih govoric.	– F. Poulenc, Insectarium (izbor) – H. W. Henze, Six Absences – J. Francaix, Deux Pieces – R. Bredemeyer, Cembalostück

3.3.1 Tehnične prvine

Dijaki: – usvojijo prvine čembalske igre in razne tehnike artikulacije (portato, staccato, legato); – povečajo fizično vzdržljivost in koncentracijo; – obvladujejo in suvereno izvajajo okraske različnih nacionalnih slogov; – spoznajo osnove raznih zgodovinskih uglasitev.	– I. Ahlgrimm, Manuale der Orgel- und Cembalotechnik (izbrane vaje) – F. Couperin, L'art de toucher le clavecin (izbrane zahtevnejše vaje) – M. Boxall, Harpsichord Method (izbrane skladbe) – E. Baiano, Metodo per Clavicembalo (izbrane vaje) – Fritz Emonts, Polyphones Klavierspiel (izbrane zahtevnejše vaje) – C.-L. Hanon (izbrane vaje)

	– Lestvice (izvedene tudi z zgodovinskimi prstnimi redi) – Razloženi akordi in arpeggi – Vaje za polifonijo – Vaje za artikulacijo

3.3.2 Skladbe 16. in 17. stoletja

Dijaki: – prepoznavajo značilnosti raznih glasbenih oblik (variacije, plesi, polifone skladbe, preludiji in toccate skladateljev različnih nacionalnih šol); – obvladujejo prvine sloga in nadgrajujejo znanje o okraskih in diminucijah, artikulaciji, polifoniji; – razvijajo sposobnosti retoričnega muziciranja in prepoznavanja različnih afektov.	– J. P. Sweelinck in njegova (severnonemška) šola: lažje variacije (Ballo del Granduca, More palatino) – W. Byrd, lažje pavane in galiarde (My Ladye Nevell's Book) – A. Carreira, izbrane skladbe – Toccate G. Frescobaldija, J. J. Frobergerja, C. Merula ali M. Rossija

3.3.3 Skladbe francoskih clavecinistov

Dijaki: – informirano prepoznavajo značilnosti sloga (<i>stil brisé</i>, okraski, artikulirana in legato igra z nemimi menjavami, <i>inégalité</i> in druge ritmične posebnosti); – se spoznajo s preludiji <i>non mesuré</i> in oblikujejo lastne interpretacije.	– F. Couperin, težji preludiji iz <i>L'art de toucher le clavecin</i> – <i>Prélude non mesuré</i> (npr. L. Couperin ali J.-H. d'Anglebert) – J. Duphly, skladbe po izboru – J.-Ph. Rameau, <i>Pièces de Clavecin</i>

3.3.4 Skladbe J. S. Bacha in sodobnikov

Dijaki: – analizirajo kompozicijske prvine (polifonija, kontrapunkt, harmonija) in na tej podlagi oblikujejo zrelo interpretacijo.	– J. S. Bach, preludiji in fuge iz zbirke <i>Das Wohltemperierte Clavier</i>, fantazije in fuge – G. F. Händel, suite in variacijske oblike – J. C. F. Fischer, suite iz zbirke <i>Musikalischer Parnassus</i> – D. Scarlatti, vsaj dve sonati različnih značajev

3.3.5 Skladbe galantnega sloga in klasicizma

Dijaki: – informirano prepoznavajo značilnosti sloga (okraski, legato igra, artikulacija).	– C. Ph. E. Bach, Pruska sonata v F-duru – J. Haydn, Sonate (npr. Hob. XVI:27, XVI:35, XVI:37) – W. A. Mozart, Sonata v A-duru, K. 331

3.3.6 Osnove igranja bassa continua

Dijaki: – spoznajo glavne prvine in zakonitosti igranja bassa continua na glasbilu s tipkami; – izvajajo in realizirajo lažje vaje in izvirne primere oštevilčenega basa.	– J. B. Christensen, <i>Die Grundlagen des Generalbassspiels</i> – D. Ledbetter, <i>Continuo Playing According to Händel</i>

3.4.1 Tehnične prvine

Dijaki: – suvereno obvladajo prvine igranja na čembalo in vse prvine diferencirano	– I. Ahlgrimm, <i>Manuale der Orgel- und Cembalotechnik</i> (izbrane vaje)

artikulirane igre; – suvereno izvajajo okraske različnih nacionalnih slogov in jih uporabljajo tudi v primerih, ko ti niso izrecno predpisani.	– F. Couperin, L'art de toucher le clavecin (izbrane zahtevnejše vaje) – M. Boxall, Harpsichord Method (izbrane skladbe) – E. Baiano, Metodo per Clavicembalo (izbrane vaje) – Fritz Emonts, Polyphones Klavierspiel (izbrane zahtevnejše vaje) – C.-L. Hanon (izbrane vaje) – Lestvice (izvedene tudi z zgodovinskimi prstnimi redi) – Razloženi akordi in arpeggi – Vaje za polifonijo – Vaje za artikulacijo

3.4.2 Skladbe 16. in 17. stoletja

Dijaki: – suvereno izvajajo različne glasbene oblike (variacije, plesi, toccate); – obvladujejo prvine sloga in nadgrajujejo znanje o okraskih in diminucijah, artikulaciji, polifoniji.	– Variacije J. P. Sweelincka, S. Scheidta – W. Byrd, Fantazija v C, BK 25, ali O. Gibbons, Fantazija – Variacije (W. Byrd, Carman's Whistle, John come kiss me now, P. Philips) – Variacije A. Valenteja, G. Picchija, B. Storacceja, F. Corree de Arauxo (Glosas sobre el canto llano) ali A. de Cabezóna – Toccate G. Frescobaldija, J. J. Frobergerja, O. Mayoneja, C. Merula ali M. Rossija

3.4.3 Skladbe francoskih clavecinistov

Dijaki: – suvereno obvladujejo značilnosti sloga (<i>stil brisé</i>, okraski, artikulirana in legato igra z nemimi menjavami, <i>inégalité</i> in druge ritmične posebnosti).	– Suite ali zahtevnejše variacijske oblike (npr. L. Couperin, F. Couperin, J.-Ph. Rameau) – J. Duphly, J.-B. Forqueray, J.-N.-P. Royer in C.-B. Balbastre, skladbe po izbiri

3.4.4 Skladbe J. S. Bacha in sodobnikov

Dijaki: – analizirajo kompozicijske prvine (polifonija, kontrapunkt, harmonija) in na tej podlagi oblikujejo zrelo interpretacijo.	– J. S. Bach, preludiji in fuge iz zbirke Das Wohltemperierte Clavier, partite iz zbirke Clavierübung I (v B-duru, a-molu ali F-duru), Koncert v f-molu ali A-duru za čembalo in godala ali Bachova priredba koncerta drugega skladatelja – D. Scarlatti ali A. Soler, vsaj dve sonati različnih značajev

3.4.5 Skladbe galantnega sloga in klasicizma

Dijaki: – informirano prepoznavajo značilnosti sloga (okraski, legato igra, artikulacija).	– W. A. Mozart, Fantazija v d-molu, K. 397 – C. Ph. E. Bach, sonate ali fantazije

Poleg navedenih za doseganje ciljev lahko uporabljamo tudi druge izbirne vsebine.

4 STANDARDI ZNANJA IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja so določeni z obvladovanjem posameznih sklopov predpisanih vsebin in izkazujejo pričakovano stopnjo obvladovanja glasbila in muziciranja, kar se izraža na področjih tehnike in obvladovanja glasbila, muzikalnosti in izraznosti, natančnosti in zanesljivosti, vzdržljivosti in koncentracije ter težavnosti izvajanega programa.

Minimalni standardi znanja so operacionalizirani cilji (količina in kakovost znanja, spretnosti in veščin), ki naj bi jih dijak dosegel in izkazal za pozitivno oceno (zadostno) in so tista kakovost in količina znanja, spretnosti in veščin, ki sta nujni za nadaljnje učenje in razvoj pri določenem predmetu. So mejna kategorija obvladovanja glasbila, pri kateri sta tehnika in izraznost muziciranja omejeni in je mogoče ugotoviti težave v doseganju kakovostnega tona oz. zvoka. Kljub temu da se pojavljajo napake v notah, ritmu in slogu ter je mnogo v partituri predpisanih glasbenih oznak spregledanih ali ne popolnoma pravilno izvedenih, da sta omejeni interpretacija in muzikalna izvedba ter je morda malo lažji tudi sam glasbeni program, pa dijakova duševna in telesna vzdržljivost še vedno izkazuje sprejemljivo izvedbo celotnega programa, zahtevano ustrezno razvito tehniko ter še sprejemljivo razumevanje in izvajanje glasbe. Minimalni standardi znanja so izraženi v izpitnih vsebinah po posameznih letnikih.

1. letnik – letni izpit:

- skladba 16. ali 17. stoletja iz poglavja 3.1.2;
- skladba francoskih clavecinistov iz poglavja 3.1.3.;
- skladba J. S. Bacha ali njegovega sodobnika iz poglavja 3.1.4;
- skladba galantnega sloga ali klasicizma iz poglavja 3.1.5.

Vsaj eno izmed skladb dijak izvaja na pamet.

2. letnik – letni izpit:

- skladba 16. ali 17. stoletja iz poglavja 3.2.2;
- skladba francoskih clavecinistov iz poglavja 3.2.3;
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.2.4;
- skladba galantnega sloga ali klasicizma iz poglavja 3.2.5. ali skladba 20. stoletja iz poglavja 3.2.6.

Vsaj eno izmed skladb dijak izvaja na pamet.

3. letnik – letni izpit:

- skladba 16. ali 17. stoletja iz poglavja 3.3.2;
- večstavčna skladba (npr. suita, pri obsežnejših skladbah lahko izbor vsaj treh stavkov) s preludijem *non mesuré* francoskih clavecinistov iz poglavja 3.3.3;
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.3.4;
- skladba galantnega sloga ali klasicizma iz poglavja 3.3.5;
- realizacija lažje oštevilčenega basa iz literature (npr. stavek iz večstavčne skladbe za solistično glasbilo in basso continuo; igra se samo basovski glas) iz poglavja 3.3.6.

Vsaj eno izmed skladb (z izjemo realizacije bassa continua) dijak izvaja na pamet.

4. letnik – letni izpit:

- skladba 16. ali 17. stoletja v »tokatnem slogu« iz poglavja 3.4.2;
- suita ali zahtevnejša variacijska oblika francoskih clavecinistov (npr. passacaille) iz poglavja 3.4.3;
- skladba J. S. Bacha (preludij in fuga iz zbirke Das Wohltemperierte Clavier, partita ali koncert) iz poglavja 3.4.4;
- dve sonati D. Scarlattija iz poglavja 3.4.4;
- skladba galantnega sloga ali klasicizma iz poglavja 3.4.5.

Vsaj eno izmed skladb dijak igra na pamet.

Dijak, ki opravlja maturo iz izbirnega predmeta glasba, ne opravlja letnega izpita. V tem primeru konča predmet v 4. letniku z razredno oceno.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Poznavanje dijakovega tehničnega in muzikalnega znanja ter njegovih psihofizičnih sposobnosti je izhodišče za učiteljev individualni pristop. Učni načrti so le podlaga za delo. Praksa kaže, da prihaja v razvoju posameznikov do precejšnjih razlik, ki jih kljub selekciji in sprejemnemu preizkusu ni mogoče predvideti. Tako so odstopanja od letnega in izpitnega programa dopustna in celo nujna. V praksi to pomeni prilagajanje načina poučevanja in napredovanja dijakovim individualnim psihofizičnim ter emocionalnim sposobnostim. Tudi izpitna komisija naj to primerno upošteva pri ocenjevanju.

Učitelj naj na začetku izobraževanja izhaja iz stopnje tehničnega in muzikalnega znanja dijaka; posebno pozornost naj posveti prvinam, ki jih dijak obvlada slabše.

Študij skladb naj razvija dijakove intelektualne in emocionalne lastnosti do najvišje mogoče mere. Ob tehnični pripravi in z muzikalno in oblikovno analizo naj učitelj dijake seznanj z vsebino dela ter jih spodbuja k oblikovanju muzikalne podobe.

Dijaki naj spoznajo čim več različnih zgodovinskih glasbil s tipkami (čembalo, klavikord, orgle, klavir s klavirci) in različnih tipov čembalov (italijanski, franko-flamski, francoski, nemški čembalo, špinet, virginal) ter skladbe v okviru zmožnosti izvajajo na različnih glasbilih, primernih za določeno literaturo.

Dijaki naj spoznajo zgodovinsko informirane interpretacije in zgodovinske vire (npr. faksimile rokopisov ali zgodnjih izdaj, zgodovinske učbenike, ikonografski material).

Dijaki naj se v sklopu izobraževanja seznanijo tudi z glasbo, ki je nastala na slovenskih tleh (npr. J. Handl - Gallus, Priredbe skladb za glasbila s tipkami, Založba ZRC, 2009, G. Prenner, Tri intabulacije motetov za glasbila s tipkami, Založba ZRC, 2011, ur. R. Škrjanc, Klavirske skladbe 18. stoletja iz Novega mesta, Muzikološki inštitut ZRC SAZU, 2012, Ptujška zbirka, Glasba za čembalo iz Slovenije in Hrvaške).

Priporočljivo je, da se dijaki poleg zahtevanih vsebin seznanijo tudi z osnovami tehnične zgradbe glasbila, zgodovinskih uglasitvenih sistemov in vzdrževanja glasbila. Te vsebine lahko dijakom predstavimo tudi v obliki seminarjev, skupinskega pouka ali ekskurzij.

Priporočljivo je, da dijak nastopa v komornih skupinah in v orkestru na internih in javnih nastopih v okviru šole. Koristno je tudi sodelovanje na nastopih zunaj šole, na revijah ter raznih tekmovanjih doma in v tujini.

Priporočeni okvirni obseg snovi, ki jo je treba predelati med posameznim študijskim letom, da načrtovano in uspešneje zagotovimo skladno rast v spretnostih igranja in umetniškem izražanju, zajema:

- 1. letnik: pet tehničnih vaj, dve skladbi iz 16. ali 17. stoletja (ena v »tokatnem slogu«), dve skladbi (dva stavka) francoskih clavecinistov, dve skladbi J. S. Bacha in dve njegovih sodobnikov, skladba galantnega sloga in klasicizma;
- 2. letnik: pet tehničnih vaj, dve skladbi iz 16. ali 17. stoletja (ena v »tokatnem slogu«), dve skladbi (dva stavka) francoskih clavecinistov, dve skladbi J. S. Bacha in dve njegovih sodobnikov, skladba galantnega sloga in klasicizma, skladba iz 20. stoletja;
- 3. letnik: pet tehničnih vaj, dve skladbi iz 16. ali 17. stoletja (ena v »tokatnem slogu«), večstavčna skladba (npr. suita, pri obsežnejših skladbah lahko izbor vsaj treh stavkov) s preludijem *non mesuré* francoskih clavecinistov, dve skladbi J. S. Bacha in dve njegovih sodobnikov, skladba galantnega sloga in klasicizma, realizacija petih preprostejših oštevilčenih basov (lahko pet stavkov);

- 4. letnik: pet tehničnih vaj, dve skladbi iz 16. ali 17. stoletja (ena v »tokatnem slogu«, dve suiti ali večji variacijski obliki francoskih clavecinistov, dve skladbi J. S. Bacha in dve D. Scarlattija, skladba galantnega sloga in klasicizma.

5.1 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Pomembno je, da ločimo preverjanje in ocenjevanje. Rezultatov preverjanja ne uporabimo za ocenjevanje.

Preverjanje

Pri preverjanju znanja učitelj redno spremlja dijakov razvoj in napredek, preverja njegovo moč dojetja, raven znanja in zmožnosti, dijaku pa daje tudi povratne informacije o njegovem napredovanju. Sprotno razčlenjevanje dijakovih dosežkov in znanja ter morebitnih pomanjkljivosti lahko ustvarja kar najbolj celovito in realno sliko o napredku in morebitnih zagatah posameznega dijaka; na tem temelju učinkoviteje pripravimo načrt nadaljnjega dela, dajemo jasnejše napotke za plodovitejšo vadbo oz. učenje. Preverjati je treba redno in na različne načine, na področjih, kot so navedena.

Učitelj preverja znanje:

- pri vsaki individualni uri pouka,
- na internih in javnih nastopih.

K preverjanju lahko učitelj občasno povabi tudi druge učitelje istega ali sorodnega predmeta, kar bo okrepilo skupinsko delo, izmenjavo izkušenj in usklajevanje meril.

Ocenjevanje

Glede na naravo inštrumentalnega pouka dijakovo znanje ocenjujemo z izvedbo izbranih glasbenih vsebin pri pouku in na nastopih. Ocenjujemo tehnično obvladovanje glasbila, natančnost in zanesljivost izvedbe, prikaz muzikalnosti ter težavnost sporeda. Na letnem izpitu določi končno oceno izpitna komisija.

5.2 Medpredmetne povezave

Medpredmetne povezave se v učnem procesu ustvarjajo med vsemi glasbenimi predmeti. Povezovanje med predmeti pogloblja znanja, širi obzorje mladega glasbenika in spodbudno vpliva na razvoj njegovih umetniških zmožnosti.

Cilji povezovanja vsebin s področja glasbil s tipkami, solfeggia, glasbenega stavka, zgodovine glasbe, komorne igre ter čembala so:

- razvoj globlje glasbene senzibilnosti in razumevanje glasbenega jezika;

- višja stopnja razvoja profesionalnega sluha;
- občutenje in dojetanje harmonskih struktur v glasbi;
- smiselno razumevanje glasbenih oblik;
- razumevanje ključnih razlik med čembalom in drugimi glasbili s tipkami;
- razumevanje značilnosti sloga v glasbi;
- spoznavanje zgodovinske izvajalske prakse;
- spoznavanje sloga raznih skladateljev;
- spoznavanje nacionalne glasbene kulture;
- poglobljeno razumevanje soodvisnosti glasbene kulture ter zgodovinskih in družbenih gibanj;
- spoznavanje zmožnosti in kritične uporabe glasbene informatike v okviru sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij.

Povezovanje glavnega predmeta čembalo z drugimi predmeti pogloblja odkrivanje in razumevanje povezav glasbe z vsemi zvrstmi umetnosti, naravoslovja in družboslovja ter informacijsko-komunikacijskih tehnologij.

6 MATERIALNI POGOJI

Pogoj za učenje čembala je kakovostno glasbilo, izdelano kot slogovna kopija po zgodovinskih vzorih. T. i. sodobna glasbila (npr. Neupert, Wittmayer, Lindholm) niso primerna za kakovosten pouk. Čembalo naj ima praviloma dva manuala v obsegu vsaj GG–e3. Velikost in akustika učilnice morata ustrezati specifičnim zahtevam čembala, zaželen je večji odmev, v prostoru naj ne bi bilo dušilcev zvoka. Učilnica naj bo dovolj velika, svetla in zvočno izolirana od zunanosti; ohranjena naj bo potrebna vlažnost (vsaj 40-odstotna).

7 ZNANJA IZVAJALCEV

Izvajalec	Znanja s področja
Učitelj	Visokošolskega izobraževanja čembala